

С. В. СТАСЮК

Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ

ОНОВЛЕНІ МОДЕЛІ ПРАВОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Наукові праці МАУП. Серія Юридичні науки, 2017, вип. 54(3), с. 32–36

Українське суспільство перебуває на новому історичному етапі свого розвитку. Прагнення вступу до європейської спільноти актуалізували питання модернізації податкових правових відносин.

Модернізація податкових правових відносин передбачає створення новітніх форм правовідносин у сфері оподаткування, сутність яких полягає не лише у забезпеченні надходжень до бюджетів усіх рівнів у вигляді податків і зборів, але й налагодження дієвого механізму оподаткування з імплементацією європейських податкових норм в українське податкове законодавство з метою досягнення балансу приватних та публічних інтересів учасників податкових правових відносин.

Науково-теоретичним підґрунтям цього дослідження стали наукові праці таких учених, як О. Л. Гамалій, П. П. Дубинецька, А. В. Коструба, М. П. Кучерявенко, Л. О. Матвейчук, Р. А. Сидорук та ін.

Правове регулювання податкових правових відносин здійснюється відповідно до вимог Конституції України, Податкового кодексу України, Митного кодексу України, чинних міжнародних договорів, що регулюють питання оподаткування і згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, спеціальних законів стосовно регулювання окремих питань у сфері оподаткування.

Загальні засади та принципи правового регулювання податкових правовідносин визначає Конституція України. Так, згідно з ст. 67 Конституції України кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, визначених законом [3]. З метою визначення детальніших положень оподаткування та впорядкування розрізнених у великій кількості нормативно-правових документів окремих податкових норм у 2010 році було прийнято Податковий кодекс України. Цей документ закріпив основні засади податкового законодавства України, поняття та види податків і зборів, права та обов'язки платників податків і контролюючого органу, строки сплати податків, сутність податкового обов'язку та ін. Так, П. П. Дубинецька акцентувала увагу на тому, що головним швидким результатом податкової реформи було значне зростання надходжень до бюджету у перший рік після впровадження Податкового кодексу України (з 1 січня 2011 р.) [2, 8].

Податкові правові відносини виникають у повсякденній практичній реалізації завдань держави у сфері справляння податків і зборів. Суб'єкти таких правовідносин завжди є нерівними, адже держава в особі контролюючого органу має право вимагати від іншого учасника (платника податку) поведінки, яка передбачена податковою правовою нормою.

Саме нормотворча діяльність держави трансформує модель податкових правовідносин та відкриває доступ суб'єктам підприємництва до європейського ринку. Так, протягом останніх років зусилля законодавця були направлені на гармонізацію українського податкового законодавства з аналогічним законодавством ЄС, що позитивно вплинуло на національну фіскальну систему.

Принципи оподаткування регламентовані ст. 4 Податкового кодексу України та мають практичне значення під час реалізації податкових правових норм. До них належать: загальність оподаткування, рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації, невідворотність настання визначеної законом відповідальності у разі порушення податкового законодавства, презумпція правомірності рішень платника податку, фіскальна достатність, соціальна справедливість, економічність оподаткування, нейтральність оподаткування, стабільність, рівномірність та зручність сплати, єдиний підхід до встановлення податків та зборів [7]. Стосовно принципів податкових правових відносин слід додатково виокремити принципи відповідальності держави за формування й реалізацію політики у податковій сфері та законності адміністрування податків і зборів.

Так, на думку О. Л. Гамалій, взаємна відповідальність громадянина і держави має ґрунтуватися на первинності прав людини та громадянина. Якщо держава починає створювати штучні, необґрунтовані правові приписи, які обмежують права і свободи людини і громадянина з метою задоволення потреб правлячої або більш заможної групи, то така держава не може називатися правовою і демократичною [1, 29–30].

Життєвий цикл податкових правових відносин пов'язаний з процесами їх виникнення, реалізації, зміни та припинення. Так, Р. А. Сидорук зазначає, що податкові правовідносини врегульовані нормами податкового права, тобто вони виникають, змінюються або припиняються лише на основі правових норм, які знаходять своє вираження в нормах податкового законодавства [8, 147].

За дослідженнями М. П. Кучерявенко, податкові правові відносини виникають, змінюються, припиняються і реалізуються на підставі певного комплексу різних за змістом взаємозалежних юридичних явищ, взаємодія яких припускає розвиток правовідносин [5, 18–19].

Юридичні факти як явища реальної дійсності втілюються в податковій нормі, мають конкретні юридичні наслідки, адже перетворюють суб'єктів податкового права в учасників відповідних податкових правових відносин. Таким чином, саме правостановлюючі, правозмінюючі, правоприпиняючі юридичні факти є підґрунтям динаміки податкових правових відносин. Як вважає А. В. Коструба, головною ознакою юридичних фактів є те, що пра-

вові моделі реальної дійсності знаходять своє відображення в нормах права, тобто мають юридичне віддзеркалення, і саме ця ознака дозволяє припускати чи є конкретна життєва обставина юридичним фактом [4, 171]. Наприклад, у податковому праві загальні податкові правові відносини припиняються на підставі таких юридичних фактів: смерть фізичної особи-платника податків; визнання її недієздатною або безвісно відсутньою; примусова чи добровільна ліквідація юридичної особи.

Підвищення рівня динаміки податкових правових відносин пов'язано з комплексом інноваційних методичних та методологічних підходів до процесу адміністрування податків і зборів контролюючим органом.

Відповідно до Стратегічного плану розвитку Державної фіскальної служби України на 2015–2018 роки, затвердженого наказом Державної фіскальної служби України від 12.02.2015 р. № 80, передбачено забезпечення єдиного підходу до застосування законодавства, зменшення адміністративного навантаження на громадян та бізнес, розроблення і впровадження ефективної моделі надання послуг громадянам та бізнесу, розвиток наявних і впровадження інноваційних електронних сервісів для громадян та бізнесу. Спілкування платників податків з контролюючим органом завдяки дієвості податкового права переходить у рамки конструктивного діалогу, коли кожен суб'єкт господарювання відчуває захищеність з боку держави, гарантованість своїх прав та законних інтересів.

До новацій у податковій сфері можна віднести впровадження електронного документообігу та механізмів звітування платників податків шляхом подання податкової звітності засобами електронного зв'язку. Як зазначає Л. О. Матвейчук, електронний формат діяльності в податковій сфері в Україні закріплений на законодавчому рівні в частині формування та подання обов'язкової звітності до державних органів в електронному вигляді, надання адміністративних послуг в електронній формі з використанням мережі Інтернет, електронних інформаційних ресурсів органів державної податкової служби, автоматизації функцій адміністрування податків і зборів [6, 59].

Електронний формат взаємодії платників податків і контролюючого органу призвів до появи новітніх електронних форм податкового контролю та профілактичних заходів щодо попередження порушень законодавства у податковій сфері. Завдяки інноваційним перетворенням в органах Державної фіскальної служби України, для безперервного оперативного контролю формування дохідної частини Державного бюджету, запроваджено систему електронного адміністрування податку на додану вартість (далі – СЕА ПДВ). З 1 липня 2015 р. платники повинні не лише подавати звітність по ПДВ в електронному вигляді, але й реєструвати податкові накладні в електронній формі в Єдиному реєстрі податкових накладних. СЕА ПДВ покликана руйнувати схеми ухилення від оподаткування, у тому числі через створення офшорних компаній – однопенон або використання розрахунків за допомогою конвертаційних послуг комерційних банків.

Таким чином, налагоджена СЕА ПДВ є дієвим кроком гармонізації механізму справляння податку на додану вартість до аналогічного механізму у

країнах ЄС, коли сплата відбувається за фактом споживання своєчасно та в повному обсязі. Крім того, з 1 липня 2017 р. налагоджена система моніторингу відповідності податкових накладних/розрахунків коригування критерію оцінювання ступенів ризику, яка дає змогу їх блокувати у несумлінних платників податків.

Джерела

1. *Гамалій О. Л.* Права громадян як об'єкт адміністративно-правового захисту органами державної влади // *Право і безпека.* 2014. № 1 (52). С. 28–33.
2. *Дубинецька П. П.* Податкове регулювання в системі управління національним господарством: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 08.00.03 / П. П. Дубинецька; Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2015. 20 с.
3. Конституція України від 28 червня 1996 р. // *Відомості Верховної Ради України.* 1996. № 30. Ст. 141; *Відомості Верховної Ради України.* 2011. № 10. Ст. 68.
4. *Коструба А. В.* Правоприпинення як стадія механізму правового регулювання цивільних правовідносин // *Вісник Нац. академії правових наук України.* 2013. № 4 (75). С. 142–148.
5. *Податкове право: навч. посіб.* / Г. В. Бех та ін.; за ред. проф. М. П. Кучерявенка. К.: Юрінком Інтер, 2003. 400 с.
6. *Матвейчук Л. О.* Організаційно-правові механізми електронної взаємодії у сфері оподаткування в контексті Податкового кодексу України // *Вісник НАДУ при Президентіві України.* 2016. № 2. С. 58–66.
7. *Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI [Електронний ресурс]* // Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
8. *Сидорук Р. А.* Поняття та особливості податкових правовідносин // *Наук. вісн. Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція.* 2013. № 6–2. Т. 1. С. 146–149.

Стасюк С. В. Оновлені моделі правових відносин в Україні. *Наведено огляд новацій у податковій сфері, зокрема кроків гармонізації механізму справляння податку на додану вартість до аналогічного механізму у країнах ЄС. Зазначено, що підвищення рівня динаміки податкових правових відносин пов'язано з комплексом інноваційних методичних та методологічних підходів до процесу адміністрування податків і зборів контролюючим органом.*

Stasyuk S. V. Updated models of legal relations in Ukraine. *An overview of innovations in the tax area, in particular, steps to harmonize the mechanism for charging value added tax to a similar mechanism in the EU countries is given. It is noted that the increase of the level of dynamics of tax legal relations is connected with the complex of innovative methodological and methodological approaches to the process of administering taxes and fees by the controlling body.*

Стасюк С. В. Обновленные модели правовых отношений в Украине. Приведен обзор новаций в налоговой сфере, в частности шагов гармонизации механизма взимания налога на добавленную стоимость к аналогичному механизму в странах ЕС. Отмечено, что повышение уровня динамики налоговых правовых отношений связано с комплексом инновационных методических и методологических подходов к процессу администрирования налогов и сборов контролирующим органом.

Надійшла 16 листопада 2017 р.